

Рудници у малој провинцији на југу Шпаније, Хуелви, били су главни извор бакра у Римском царству. Најважнији и најпознатији систем рудника био је Рио Тинто.

Иако су експлоатисани још од трећег миленијума пре нове ере, у 16. веку су поново откривени, али их шпанска држава није ефикасно користила и 1873. године продати су конзорцијуму који су чинили енглеска компанија Матисон и компани, са 24 одсто власништва, Дојче банка са 56 одсто и грађевинска компанија Кларк, Панчард и компанија, са 20 одсто.

Овај конзорцијум именован је Рио Тинто и то је почетак једне од данас највећих рударских компанија у свету.

Рудник су купили за 3,68 милиона фунти стерлинга уз занимљиву клаузулу, да се

шпанска држава трајно одрекне било каквих прихода од рудника. Петнаестак година касније, компанију је преузела породица Ротшилд и од Рио Тинта направила највећу рударску компанију на свету крајем 19. века.

Компанија је доживела тешка времена током Другог светског рата и мада под британском контролом, била је принуђена да испоручује метале и минерале Франковој Шпанији и Хитлеровој Немачкој.

Данас је Рио Тинто група друга највећа рударска компанија на свету, са седиштем у Лондону и у Сиднеју, с обзиром да највише рудника имају у Аустралији. Њене акције листиране су на аустралијској и лондонској берзи, а посредно и на њујоршкој и тржишна капитализација компаније је преко 100 милијарди евра.

И даље се води као англоаустралијска компанија, али не може се једноставно рећи ко је власник. Највећи појединачни акционар је кинеска државна компанија Алуминијумска корпорација Кине (Цхиналцо) са око 11 одсто власништва, затим највећи инвестициони фонд на свету, Блек Рок (Блацк Роцк) са 8,7 одсто а фонд Цапитал Ресеарч анд Манагемент је трећи са 5,2 одсто власништва.

Цхиналцо је у компанију ушао 2009. године као принц на белом коњу спасавајући Рио Тинто од преузимања од стране тада највеће рударске компаније на свету БХП Билитон. Касније су Кинези желели да повећају власништво на око 18 одсто, али томе се оштро успротивила аустралијска влада.

Утицај Кине на компанију превазилази само учешће у власништву. Она је убедљиво највеће тржиште за Рио Тинто, јер је из Кине стигло чак 58 одсто прихода у 2020. години од укупно 44 милијарде долара промета. Северна Америка је са 14 одсто на далеком другом месту, од чега је око 11 одсто САД, а затим следе Јапан и остатак Азије и Европа са свега шест одсто учешћа у приходима ове компаније.

Ово је разлог зашто Рио Тинто види геополитику, односно царински рат између Кине и САД као највећи ризик свог пословања.

Убедљиво највећи извор прихода је гвожђе које чини две трећине, а алуминијум једну петину укупних прихода. Далеко мање новца долази од бакра и злата, минерала и дијаманта.

Према прошлогодишњем извештају о пословању, 51 одсто имовине, односно рудника Рио Тинта налази се у Аустралији и Новом Зеланду, 22 одсто у Канади, 10 одсто у САД, четири одсто у Јужној Америци, шест одсто у Монголији и пет одсто у Африци. Занимљиво је да немају ниједан рудник у Европи, нити у Кини.

Када се ради о литијуму, Рио Тинто нема нигде нити рудник нити прераду овог алкалног метала који је главна сировина у производњи батерија и рудник у Јадру у Србији био би први такве врсте за ову компанију.

У годишњем извештају наводе да су издвојили 200 милиона долара за развој рудника. Можда је и то основ за спекулације последњих дана како би Србија морала да исплати 300 милиона долара одштете овој компанији ако јој не би дала дозволу за експлоатацију услед еколошких протеста.

Ова компанија има нажалост и историју афера које укључују нарушавање животне средине, уништавање историјских локалитета и подмићивања.

У мају прошле године компанија је у намери да прошири један рудник у Аустралији уништила Јуукан клисуру, свето место Аборицина на коме постоје докази о постојању људи последњих 46.000 година и сматра се јединим праисторијским налазиштем људских насеобина у Аустралији током последњег леденог доба.

Након овог скандала и побуне у Аустралији ЦЕО Рио Тинта и још неколико директора дали су отказе. У годишњем плану Рио Тинта наводи се да су прошле године дали 50 милиона долара абориџинским институцијама.

Ово није први пут у овом веку да су високопозиционирани руководиоци Рио Тинта морали да напусте компанију услед афера. Наиме, 2009. године десила се шпијунска

афера у којој су четири запослена у шангајској канцеларији РТ оптужена за подмићивање и шпијунажу Кине.

Поред њих ухапшени су и директори две велике компаније које се баве увозом руда. Кинеска држава је против њих одустала од оптужнице пре суђења, док су они признали да су примили мито, али је зато Стерн Ху, Аустралијанац који је био шеф канцеларије Рио Тинто у Шангају, осуђен на 10 година затвора.

Аутоматски су избачени из Рио Тинта, а занимљиво је да је ова компанија ангажовала Хенрија Кисинџера да им направи план санирања штете у односима са Кином. Иза свега су се налазили преговори око цене руде гвожђа коју су рудници требало да продају кинеским челичанама. У то време цена гвожђа није одређивана на берзи већ и директним преговорима купаца и продаваца.

Запослени Рио Тинта су оптужени да су код себе имали поверљиве податке. Осим тога, у том тренутку Цхиналцо је покушавао да повећа учешће у Рио Тинту на 18,5 одсто, али власници ове компаније на то нису пристајали. Баш у то време, 2009. и 2010. године кинески милијардер и трговац сировинама Ду Шуангуа признао је да је давао мито директорима Рио Тинта.

Ово име се појавило недавно у Пандориним папирима и то са документима који показују да је ова компанија наставила са њим да тргује након скандала и то за преко 200 милиона долара.

Норвешки пензиони фонд: Етика пре профита

Као рударска компанија Рио Тинто има и утицаја на животну средину, па је и у тој области трпела критике. Можда и најозбиљнија је било повлачење државног пензијског фонда Норвешке из акција ове компаније (око 855 милиона долара) након тврдњи да је Рио Тинто нанео велику еколошку штету у Индонезији.

„Избацивање ове компаније из портфолија фонда одражава нашу одлуку да не

прихватимо ризик да доприносимо веома неетичном понашању. Наш Етички савет је закључио да је Рио Тинто директно умешан, кроз учешће у руднику Грасберг у Индонезији, у озбиљну еколошку штету узроковану рударењем“, изјавио је 2008. године норвешки министар финансија Кристин Халворсен. Рио Тинто је одбио такве тврдње позивајући се на свој изванредан дотадашњи досије у вези животне средине.

Добра година

За Рио Тинто 2020. година била је добра, али је 2021. до сада фантастична. У прошлој години приходи групе су износили 44,6 милијарди долара, оперативна добит 16,8 милијарди, а профит након пореза 10,4 милијарде долара. Али раст цена сировина, пре свега метала у другој половини прошле и ове године учинили су да укупни приходи у првој половини 2021. године буду већи од прихода у истом периоду прошле године за 71 одсто, ЕБИТДА за 118 одсто, а нето добит за чак 271 одсто.

(Данас)